

ANAYASA MAHKEMESİ KARARI

E. No:1969/23

K. No:1969/41

Karar tarihi:3/7/1969

Resmi Gazete tarih/sayı:7.2.1970/13420

İtiraz eden : Danıştay 9. Dairesi.

İtirazın konusu : 5237 sayılı Belediye Gelirleri kanununun 21. maddesinin dördüncü fıkrasında yer alan "Her ne suretle ve vasıta ile olursa olsun yapılacak diğer ilân ve reklâmlardan Belediye meclislerince düzenlenecek esas ve tarifelere göre resim alınır." yolundaki hükmün ilâna ilişkin bölümünün Anayasa'nın 61. maddesine aykırı olduğu ileri sürülerek iptali istenmiştir.

OLAY:

Sosyal Sigortalar Kurumunca ihaleye çıkarılan bir şube binası inşaatının gazetelerle ilânı üzerine, o yer belediyesince daha önce düzenlenmiş olan tarife gereğince adı geçen Kuruma 9257,88 lira ilân resmi tahakkuk ettirilmiştir.

Kurumun, bu ilân resmi aleyhine önce İtiraz Komisyonuna, daha sonra Temyiz Komisyonuna yaptığı baş vurmalar reddedilmiş, bunun üzerine iş Danıştay'a gelmiştir .

Davanın yukarıda anılan kanun hükmünün Anayasaya aykırı olduğu yolundaki itirazın Danıştay 9. Dairesi, ciddi görmüş ve bu kanundaki gerekçeli karar ile ilgili evrak örneklerinin Anayasa Mahkemesine gönderilmesine ve Davanın olduğu yerde durdurulmasına 19/2/1969 gününde karar vermiştir.

Danıştay 9. Dairesinin gerekçeli kararında özetle :

"Anayasa'nın 61. maddesi hükmüne göre, kanun koyucunun sadece malî yükümün konulmasına izin vermesi yeterli olmayıp, yükümün konusunu, matrahını ve nispetini veya en yüksek sınırı, diğer bir deyimle çerçevesini kanunla düzenlenmesi gerektiği, Belediye gelirleri kanununun iptali istenilen hükmünde ise, sadece resmin konusunun belirtildiği ;diğer hususların belediye meclisinin takdirine bırakıldığı; bu sebeple anılan hükmün Anayasa'nın 61. maddesine aykırı düştüğü" belirtilmiştir.

İLK İNCELEME :

Anayasa Mahkemesinin, İçtüzüğü'nün 15. maddesi uyarınca 20/5/1969 gününde ilk inceleme için yaptığı ve Başkan Vekili Lütfi Ömerbaş, Üye İhsan Keçecioglu, Salim Başol, A. Şeref Hocaoglu, Celâlettin Kuralmen, Hakkı Ketenoğlu, Fazıl Uluocak, Sait, Koçak, Avni Givda, Muhittin Taylan, İhsan Ecemiş, Ahmet Akar, Ziya Önel, Mustafa Karaoğlu ve Muhittin Gürün'ün katıldığı toplantıda baş vurma'nın Anayasa'nın 151. ve Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri hak kındaki 44 sayılı Kanunun 27. maddelerine uygun olduğuna .dosyada eksiklik bulunmadığına ve esasın incelenmesine, kağıtlar içinde aykırılık konusunda kanun sözcüsünün düşüncesi bulunmadığından bu eksiklik tamamlanmak üzere dosyanın geri çevrilmesinin gerektiğini ileri süren Üye Hakkı Ketenoğlu ve Avni Givda'nın karşı oyları ile ve oyçokluğu ile karar verilmiştir.

ESASIN İNCELENMESİ :

E. No:1969/23
K. No:1969/41

5237 sayılı Belediye Gelirleri Kanununun 21. maddesinin dördüncü fıkrası şöyledir:

"Meydan, yol ve sokaklarda ve umuma açık yerler ile nakil vasıtalarında ve herkesin görebileceği sair yerlerde açılan, gösterilen ve dağıtılan ilânlarla her ne suretle ve vasıta ile olursa olsun yapılacak diğer ilân ve reklâmlardan belediye meclislerince düzenlenecek esas ve tarifelere göre resim alınır."

Danıştay 9. Dairesi bu fıkranın "Her ne suretle ve vasıta ile olursa olsun yapılacak diğer ilânlardan belediye meclislerince düzenlenecek esas ve tarifelere göre resim alınır." hükmünü Anayasa'nın 61. maddesine aykırı görmüş ve iptalini istemiştir.

Anayasa'nın 61. maddesi ise şöyledir:

"Herkes, kamu giderlerini karşılamak üzere, malî gücüne göre vergi ödemekle yükümlüdür.

Vergi, resim ve harçlar ve benzeri mali yükümler ancak Kanunla konulur."

Anayasa koyucunun her çeşit malî yükümlerin kanunla konulmasını emrederken, keyfi ve takdirî uygulamaları önleyecek ilkelerin kanunda yer almasını kastettiği şüphesizdir. Kanun koyucunun, sadede konusunu belli ederek bir vergi veya resim alınmasına izin vermesi, bunun kanunla konulmuş sayılması için yeterli değildir. Malî yükümlerin, yükümlüleri, matrah ve oranlar, tarh ve tahakkuku, tahsil usulleri, müeyyideleri, zaman aşımı gibi çeşitli yönleri vardır. Bunlar, kişilerin sosyal ve iktisadî durumlarını ve hatta temel haklarını etkileyecek uygulamalara yol açabilirler. Bu bakımdan kanunla düzenlenmeleri zorunludur. Nitekim tarh, tahakkuk ve tahsil usulleri ile müeyyideler ve zamanaşımı, genel ve müşterek hükümler halinde kanunla düzenlenmişlerdir. Öteki yönler, yani yükümlü, matrah ve oran yönleri, her malî yükümlünün özelliğine göre değişik olduğundan bu düzenleme her birisi için kanunla ayrı ayrı yapılmalı ve hiç olmazsa ana çizgileri, başka bir deyimle, çerçevesi belirtilmeli ve bazılarının niteliklerine göre matrah ve oranı, bu mümkün olmazsa, yükümlerin adaletli ölçülere dayandırılan en yüksek sınırları belli edilmelidir. Aksi halde idareye, keyfi uygulamalara meydan verebilecek çok geniş bir takdir yetkisi tanınmış olur.

Olaya gelince 5237 sayılı Kanunun 21. maddesinin dördüncü fıkrasının iptali istenen hükmünde malî yükümlünün, konusu ve yükümlüleri gösterilmiş, fakat, matrahı, oranı veya en çok miktarı gösterilmemiş, ilân resminin belediye meclislerince düzenlenecek tarifeye göre alınacağını açıklanması ile yetinilmiştir. Tarifinin düzenlenmesinde belediye meclisleri, kanunun bir sınırı tanınamış olmasından yararlanarak diledikleri gibi resim alınmasını öngöreceklere, böylece idareye, malî yükümlünün bakımından, sınırsız yetki tanınmasından doğabilecek sakıncalar gerçekleşmiş olacaktır. Nitekim itirazla ilgili olayda 9257,88 lira ilân resmî tahakkuk ettirilmiş bulunmaktadır.

Bu nedenlerle, iptali istenilen hükmün Anayasa'nın 61. maddesine aykırı olduğu açıkça görülmektedir.

SONUÇ:

1. 5237 sayılı Belediye Gelirleri Kanununun 21. maddesinin dördüncü fıkrasında yer alan "Her ne suretle ve vasıta ile olursa olsun yapılacak diğer ilân ve reklâmlardan belediye meclislerince düzenlenecek esas ve tarifelere göre resim alınır." yolundaki hükmün ilâna ilişkin bölümünün Anayasa'ya aykırı olduğuna ve iptaline oybirliği ile,

2. Anayasa'nın 152. ve 44 sayılı Kanunun 50. maddeleri uyarınca iptal kararınının 31 Aralık 1969 gününde yürürlüğe girmesine Üyelerden İhsan Keçecioğlu, Celâlettin Kuralmen, Avni Givda, Muhittin Taylan, Ahmet Akar ve Muhittin Gürün'ün karşı oyları ile ve oyçokluğu ile;

E. No:1969/23
K. No:1969/41

3/7/1969 gününde karar verildi.

Başkanvekili
Lütfi Ömerbaş

Üye
İhsan Keçecioğlu

Üye
Salim Başoy

Üye
A. Şeref Hocaoğlu

Üye
Celâlettin Kuralmen

Üye
Hakkı Ketenoğlu

Üye
Fazıl Uluocak

Üye
Sait Koçak

Üye
Avni Givda

Üye
Muhittin Taylan

Üye
İhsan Ecemiş

Üye
Ahmet Akar

Üye
Ziya Önel

Üye
Mustafa Karaoğlu

Üye
Muhittin Gürün

KARŞI OY YAZISI

1- Kâğıtlar arasında Danıştay Kanunsözcüsünün Anayasa'ya aykırılık konusu üzerindeki düşüncesi yoktur. Şu durum ya kanunsözcüsünün o konudaki düşüncesinin alınmadığını yahut alınıp da Anayasa Mahkemesine gönderilmediğini gösterir. Her iki halde de dosyanın eksikliği var demektir. 24/12/1964 günlü, 521 sayılı Danıştay Kanununun 77. ve 110; 22/4/1962 günlü, 44 sayılı Kanunun 27. maddeleri bu durumun nazara alınmasını, eksiklik tamamlanmak üzere dosyanın Danıştay 9. Dairesine geri çevrilmesini gerektirir. Oysa 20/5/1969 günlü ilk inceleme toplantısında dosyada eksiklik bulunmadığına ve esasın incelenmesine karar verilmişti. Bu karara yukarıda açıklanan nedenle karşıyım.

2- Şimdiye kadar çeşitli kararlarda iptal hükümlerinin yürürlük tarihleri ileriye bırakıldığı halde uygulanmalarda bunun bir yararı görülmemiş, iptal hükümleriyle ortaya çıkan boşlukların doldurulması için süresi içinde her hangi bir yasama işlemi bulunmamıştır. Kaldı ki malî yükümler getiren ve Anayasa'ya aykırılığı sabit olmuş söz konusu hükmün daha altı ay yürürlükte bırakılması ilgililerin haksızlığa uğramalarına yol açar ve "Hukuk Devleti" kavramıyla bağdaşmaz.

İptal kararında Anayasa'nın 152/2. ve 44 sayılı Kanunun 50/2. maddelerinin uygulanmasına bu nedenlerle karşıyım.

E. No:1969/23
K. No:1969/41

Üye
Avni Givda

Yukarıki karşıoy yazısının 2 sayılı bendine katılıyorum.

Üye
Ahmet Akar

KARŞI OY YAZISI

Anayasa'nın 152. maddesi ile bir kanunun veya kanunun bir hükmünün iptaline ilişkin kararın yürürlüğe girmesi için belli bir tarih tespit edebilmek yetkisinin Anayasa Mahkemesine tanınmış olmasının nedeni, bu maddeye ilişkin gerekçede de belirtildiği üzere, iptal karar ile meydana gelebilecek sakıncaları ortadan kaldırmak ve yasama meclislerince tedbir alınmasını sağlamak içindir. Bu olayda iptal kararının derhal yürürlüğe girmesiyle önemli bir sakıncanın meydana gelebileceği kanısında değilim. Öte yandan kararın yürürlük tarihinin altı ay sonraya bırakılması, Anayasa'ya aykırılığı sabit olan kanun hükmünün bir süre daha uygulanması ve böylece haksız işlemlerin sürdürülmesine yol açacağı için daha da sakıncalıdır.

Çoğunluğun, kararın 2 numaralı bendindeki görüşüne bu nedenlerle karşıyım.

Üye
Muhittin Taylan

Sayın Muhittin Taylan'ın yakarıda yazılı görüşüne katılıyorum.

Üye
İhsan Keçecioglu

E. No:1969/23

K. No:1969/41

KARŞI OY YAZISI

Bu iptal kararı sonucu olarak meydana gelecek durum ve boşluk, Anayasa'nın 152. maddesinin ikinci ve 44 sayılı Kanunun. 50. maddesinin üçüncü ve dördüncü fıkralarında belirtilen nitelikte olmadığından ve bu bakımdan Anayasa'ya aykırılığı belli olmuş bir hükmün altı ay daha yürürlükte bırakılmasını zorunlu kılacak önemde bulunmadığından kararın 2 No. lu bendine muhalifim.

Yukarıki karşıoya katılıyorum.

Üye

Muhittin Gürün